

Τεράστια η απόσταση ζωής και θεωρίας στον πρωτογενή τομέα

Άρθρο του:
Δημήτρη Μιχαηλίδη
 Δημοσιογράφος στα «ΑγροΝέα»
 και συγγραφέας

ΑγροΝέα

Την τεράστια απόσταση που χωρίζει την πραγματικότητα της αγροτικής ζωής από τις θεωρίες της επιστήμης, ακόμα και από τις προτεινόμενες εφαρμοσμένες προεκτάσεις της έρευνας, αισθάνθηκα παρακολουθώντας στις 7/10 το 3ο AgriBusiness Forum που είχε ως θέμα: «Βιώσιμη Γεωργία, Ασφάλεια, Υγιεινή και Επισιτιστική επάρκεια στην εποχή της Covid-19».

Το υβριδικό αυτό συνέδριο, τόσο δηλαδή, με φυσική παρουσία όσο και μέσω διαδικτύου, σύμφωνα με την ανακοίνωση της Geo Routes παρακολούθησαν 995 σύνεδροι, εκ των οποίων 864 στην ελληνική και 131 στην αγγλική γλώσσα (με ταυτόχρονη διερμηνεία). Το κοινό της διαδικτυακής ροής του φετινού γεγονότος αναλύεται ως εξής: 40.5% επιχειρήσεις, 23.6% αγρότες και παραγωγοί, 10.7% οργανισμοί (Ελλάδα και Εξωτερικό), 8.1% ΝΠΔΔ και 17.1% ακαδημαϊκή κοινότητα.

Σημειώτέον ότι οι παραγωγοί δεν είναι απαραίτητα και αγρότες. Παραγωγός μπορεί να είναι και ένας εφοπλιστής που ζει στο Κολωνάκι (Αθήνα) ή και ένας Δημόσιος Υπάλληλος ή/και άλλος που εξακολουθεί να διατηρεί περιουσιακά στοιχεία στην ύπαιθρο, ιδιαίτερα αν είναι ελιές, που δεν θέλουν συνεχή φροντίδα και παρουσία. Κάποτε τη δεκαετία του 1980, βρέθηκα σε μια ΔΕΚΟ και με έκπληξη διαπίστωσα ότι τον Νοέμβριο είμασταν σε κάθε γραφείο το 15%

των υπαλλήλων, καθόσον όλοι οι υπόλοιποι έπαιρναν τμήμα της αδειας τους για να πάνε στα λιόδενδρα, χωρίς βέβαια να έχουν σύνδεση με την αγροτική κοινωνία. Απλά εισέπρατταν επιδοτήσεις της ΚΓΠ και κάποιο προϊόν, καταστρέφοντας όλο τον αγροτικό παραγωγικό μηχανισμό.

Στην άγρια δύση της Αμερικής, κάθε τοπική κοινωνία-οικισμός κάλυπτε τις ανάγκες του ενδοκοινοτικά, ήταν αυτάρκης και είχε το δικό του σχολείο. Δυο οικισμούς τους χώριζε ένας χείμαρρος. Μπήκε η πρόταση να γεφυρωθεί ο ποταμός και να έχουν ένα σχολείο, και τα παιδιά να μετακινούνται, πετυχαίνοντας οικονομίες κλίμακος στους δημοδιδάσκλους και κτίρια. Έγινε και πληρώθηκε η μελέτη της γέφυρας. Έγινε η εργολαβία και παραδόθηκε η γέφυρα, και όλοι ήταν ευχαριστημένοι, ιδιαίτερα ο εργολάβος. Για την εύρυθμη λειτουργία προσλήφθηκε ένας φύλακας. Και τότε διαπιστώθηκε ότι χρειαζόταν ένας λογιστής για τις πληρωμές και βέβαια ένας συντονιστής/διευθυντής για να συντονίζει αυτό το προσωπικό. Και κάποια στιγμή η δια-οικιστική συνεργασία αντιμετώπισε οικονομικά προβλήματα και οι πρόεδροι των οικισμών πήραν απόφαση να μειώσουν τα έξοδα, απολύοντας τον φύλακα.

Καθώς παρακολουθούσα τις εργασίες του άριστα οργανωμένου 3ου συνεδρίου AgriBusiness Forum, στο εξαιρετικό περιβάλλον του Μουσείου Μπενάκη,

από πάρα πολύ καλούς μελετητές και παρόχους υπηρεσιών, μου ήρθε στην σκέψη η παραπάνω ιστοριούλα από τις ΗΠΑ. Στην ελληνική σημερινή πραγματικότητα μοιάζει ότι όλοι όσοι ασχολούνται με την διοίκηση του αγροτικού χώρου, με την διαχείριση των επιδοτήσεων, με τα logistics των αγροτικών προϊόντων, με μελέτες, με στρατηγικούς σχεδιασμούς ...για τους αγρότες, το κάνουν χωρίς τους αγρότες και μάλιστα με καταγραφόμενη και από τους μελετητές τεράστια απόσταση μεταξύ πραγματικής αγροτικής ζωής και θεωρητικών μοντέλων μαζικής αγροτικής «ανάπτυξης».

Μέσα στις πυκνές πληροφορίες του Συνεδρίου παρατήρησα ότι αναφέρθηκαν ως προτεινόμενες τέσσερις στρατηγικές προτεραιότητες για την λεγόμενη Κοινή Γεωργική Πολιτική της ΕΕ:

1. Γενναία δημογραφική ανανέωση του αγροτικού πληθυσμού
2. Επαναφορά της προτεραιότητας της τοπικής ανάπτυξης με τοπική εφοδιαστική αλυσίδα και σύντομες αλυσίδες αξίας (short value chains)
3. Ποιότητα και Ασφάλεια των αγροτικών προϊόντων και τροφίμων
4. Διασύνδεση της έρευνας και γνώσης με τους αγρότες

Από τις άριστα κλιματιζόμενες, τις πολύ σωστά επιπλωμένες αίθουσες και τις πολύ σωστές υπηρεσίες εξυπηρέτησης των θεωρητικών μελετητών και διοικητών, η απόσταση είναι τεράστια από τους αγρότες με την καθημερινή συνεχή αγωνία της φροντίδας των ζώων όλες τις ώρες της ημέρας, όλες τις ημέρες, χωρίς διακοπές (μόνο πανηγύρια) και με κατοικία δίπλα στην μονάδα, όχι στην πόλη. Και ακόμα με πλημμελείς υπηρεσίες από τους μισθοδοτούμενους να τις παρέχουν. Αποτέλεσμα οι ιώσεις και ασθένειες που καταστρέφουν το ζωικό κεφάλαιο των κτηνοτρόφων (και αυτές τις ημέρες με τις αναποτελεσματικές υπηρεσίες για τον καταρροϊκό και τις καταστροφές να βαρύνουν όλες τον αγρότη). Αποτέλεσμα η ανικανότητα να προβλέψουν τα προβλήματα με τα νερά, ή ίσως και να τα προκαλούν.

Τελικά μοιάζει ότι η Covid-19 μας ωθεί να επανέλθουμε στην προτεραιότητα για τοπική διατροφική ασφάλεια, για περισσότερη φροντίδα για την ευημερία των αγροτών και για φροντίδα του περιβάλλοντος (φυσικού, κοινωνικού, πολιτιστικού, οικονομικού κλπ.).

Με προβληματίσε, εκεί στο εξαιρετικό κτίριο του αστικού Πολιτιστικού Κέντρου, που βέβαια δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες των αγροτικών κοινωνιών, η προφανής διανοητική συλλογική αναπηρία των αρμοδίων (αλλά πλήρως ανεύθυνων) να κατανοήσουν την ηθική που πρέπει να διέπει όλες τις ενέργειες των ανθρώπων. Εάν ηθική είναι οι κανόνες για την επιβίωση

της κοινωνίας και όχι για την χρηματική αποθησαύριση ατόμων, δεν γίνεται κατανοητό γιατί τις καταστροφές από την κλιματική αλλαγή, που οφείλεται κατά ένα μεγάλο μέρος στις επιλογές των αστών για την επιθυμητή ποιότητα της αστικής τους ζωής, πρέπει να την επωμισθούν όλη οι αγρότες, καθόσον τελικά πλήττει κυρίως τους αγρότες. Η περιστασιακή κάλυψη από τον προϋπολογισμό του κράτους (άρα και από τους αγρότες) απλά καθιστά τους αγρότες εξαρτώμενους από τους πολιτικούς και από κομματικές εξαρτήσεις και είναι εντελώς αναξιοπρεπές.

Στο 3ο AgriBusiness Forum που είχε ως θέμα: «Βιώσιμη Γεωργία, Ασφάλεια, Υγιεινή και Επισιτιστική επάρκεια στην εποχή της Covid-19», έγινε απολύτως κατανοητό ότι υπάρχει τεράστια απόσταση που χωρίζει την πραγματικότητα της αγροτικής ζωής από τις θεωρίες και τα επιτεύγματα της επιστήμης. Άλλωστε όλοι σχεδόν το υπονοούσαν ή και το ανέφεραν ως ανάγκη στρατηγικής για ένα εθνικό λειτουργικό σύστημα διαχείρισης της γνώσης, της έρευνας, της καινοτομίας και της συμβουλευτικής... Κομψές λέξεις που καλύπτουν τη ανικανότητα του συστήματος εξουσίας να εξυπηρετήσει επαρκώς τις αγροτικές κοινωνίες.

Αλλά κανένας δεν αναφέρθηκε στο απαράδεκτο σύστημα συνειδητής στρατηγικής αλλοίωσης των αγροτικών κοινωνιών με την συστηματική υπονόμηση των αξιών των αγροτικών λειτουργικών δομών. Τα παιδιά των αγροτών υφίστανται μια μορφή «βασανισμού» και ένα κοινωνικό bullying υποχρεώνοντάς τα να διαφοροποιηθούν από την τοπική αγροτική κοινωνία και να ακολουθούν ένα αστικού τύπου σχολείο με πενήνήμερο και εξάωρο, ενώ τα αγροτικά επαγγέλματα είναι τρόπος ζωής, που δεν έχει ωράρια, αλλά είναι 24 ώρες την ημέρα, για 7 ημέρες της εβδομάδα για 365 μέρες τον χρόνο. Χωρίς σωστή αγροτική εκπαίδευση, συνεχώς διευρύνεται το χάσμα ανάμεσα στους αγρότες και στην θεωρία. Και το χώρο έρχονται να καλύψουν διάφορων τύπων διευκολυντές, πάντα με τον εκχηματισμένο τρόπο, αφαιρώντας τα ελάχιστα χρήματα από τους αγρότες και απομακρύνοντάς τους ακόμα περισσότερο.

Η τελευταία «καραμέλα» είναι η ψηφιοποίηση της γεωργίας, τα ρομπότ, η γεωργία ακριβείας και τόσα άλλα ευφάνταστα θεωρητικά σχήματα, που για να τα αποκτήσει ο Έλληνας αγρότης δεν θα μπορεί να τα αποσβέσει ποτέ. Θα τον καταστήσουν «δούλο» ενός συστήματος άπιαστης δυνατότητας. Τελικά σχεδόν όλοι «πουλάνε» στους αγρότες ιδέες και ελπίδες και ταυτόχρονα του κλέβουν την ζωή, την ευημερία, την ευτυχία.

Και οι νεότεροι κάτοικοι της υπαίθρου, τα παιδιά των αγροτών, αφού υπέστησαν βάνουση πλύση εγκεφάλου και ιδεών και αποστασιοποιήθηκαν από την αγροτική κοινωνία, κάθονται στα καφεενεία και περιμένουν επιδοτήσεις και διευκολύνσεις για αλλοδαπούς

**Η Covid-19
μας ωθεί να
επανέλθουμε
στην
προτεραιότητα
για τοπική
διατροφική
ασφάλεια, για
περισσότερη
φροντίδα για την
ευημερία των
αγροτών και για
φροντίδα του
περιβάλλοντος**

εργάτες γης, εκλιπαρώντας τους πολιτικούς ή/και διαδλώνοντας.

Η γενναία δημογραφική ανανέωση του αγροτικού πληθυσμού ίσως απαιτεί κατ' αρχήν σεβασμό των αγροτών, των κοινωνιών τους και του πολιτισμού τους, ως ισότιμων πολιτών, και εξασφάλιση ότι οι υπάλληλοι που είναι εντεταλμένοι να τον υπηρετούν, τον υπηρετούν και δεν μεταχειρίζονται τον αγρότη ως κλητήρα μεταφοράς εγγράφων κάποιων γραφειοκρατικών διαδικασιών, που απλά δικαιολογούν την ύπαρξη αυτών των υπαλλήλων. Η εξασφάλιση στοιχειωδών υπηρεσιών για να γίνει ο υπαίθρος ελκυστική είναι μια σημαντική παράμετρος. Δεν γίνεται δημογραφική ανανέωση με «επισκέπτες» αγρότες από την διπλανή πόλη, ή ακόμη και από τις μεγαλουπόλεις, ή από hot spot.

Η επαναφορά της προτεραιότητας της τοπικής ανάπτυξης με τοπική εφοδιαστική αλυσίδα και σύντομες αλυσίδες αξίας (short value chains) είναι η απόλυτη αλήθεια. Πρέπει η τοπική παραγωγή, να καλλιεργείται ή προκύπτει από εκτροφή σύμφωνα με τις τοπικές συνθήκες, με αυτόχθονα φυτά ή φυλές, να μεταποιείται τοπικά, με συνταγές σύμφωνες με τον τοπικό πολιτισμό και να καταναλώνεται τοπικά. Και για αυτό απαιτούνται ρυθμίσεις νομικές και φορολογικές,

αλλά και αδειοδοτήσεις που σήμερα ακόμη είναι άπιαστο όνειρο.

Τόσο η Ποιότητα, όσο και η Ασφάλεια των αγροτικών προϊόντων και τροφίμων είναι προϋπόθεση σ' ένα παγκοσμιοποιημένο σύστημα εμπορίου. Όλα αυτά τα κοστοβόρα συστήματα είναι σχεδόν άχρηστα όταν μιλάμε για τοπική εφοδιαστική αλυσίδα όπου όλοι σχεδόν γνωρίζουμε όλους και ξέρουμε τι κάνει ο κάθε ένας και σεβόμαστε ο ένας τον άλλο. Ναι, για όσα προϊόντα περισσεύουν και θα πάνε στις υπερπόντιες αγορές απαιτείται σύστημα πιστοποίησης ποιότητας. Αλλά γιατί χρειάζονται περισσεύματα, εάν είμαστε σε μια τοπική κοινωνία αυτάρκεις και ευημερούμε όντας ευτυχισμένοι;

Η διασύνδεση της έρευνας και γνώσης με τους αγρότες, ίσως προαπαιτεί ότι οι υπηρεσίες εφαρμοσμένης έρευνας καλούνται να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες των σημερινών Ελλήνων αγροτών, και πρέπει οι αγρότες να έχουν τον πρώτο λόγο. Εάν δεν εξυπηρετούν επαρκώς τους αγρότες οι εμπλεκόμενοι στο αναποτελεσματικό σύστημα ΔΕΝ χρειάζονται. Οι υπηρεσίες εφαρμοσμένης έρευνας έγιναν μόνο για αυτό τον λόγο, και όχι για να συντάσσονται raref μισθολογικής προαγωγής ή κατάληψης θέσεων εξουσίας. **M**

